

УДК 378.2:616.31

*П.М. Скрипников, Т.П. Скрипнікова, Т.А. Хміль***НАУКОВИЙ СПАДОК ПРОФЕСОРА МАКСИМЕНКА ПАВЛА ТИХОНОВИЧА**

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Павло Тихонович Максименко (1922-2011 рр.) – професор кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів, доктор медичних наук, почесний академік, капітан медичної служби у відставці, учасник бойових дій та інвалід Великої Вітчизняної війни, ветеран Збройних Сил СРСР, праці та Української медичної стоматологічної академії.

Уся трудова діяльність професора Максименка П.Т. пов'язана з академією і понад 60 років він присвятив медицині: студент, клінічний ординатор, асистент, доцент, професор, завідувач кафедри.

Павло Тихонович вирізнявся потужним творчим потенціалом, стійкою життєвою позицією, наполегливістю, цілеспрямованістю, вимогливістю до себе і колег.

Професор Максименко П.Т. був деканом стоматологічного факультету, 28 років завідував кафедрою терапевтичної стоматології Харківського державного медичного інституту, потім Полтавського медичного стоматологічного інституту. Творчо активна особистість, з багатим клінічним досвідом, Павло Тихонович оточив себе однодумцями й учнями, що дало йому змогу сформуванню науково-педагогічну школу, науковий напрям якої – розробка актуальних питань профілактики і лікування основних стоматологічних хвороб. Так, були вивчені епідеміологія і структура захворювань зубів і тканин пародонта в жителів регіонів із різним умістом фтору в питній воді, розроблені й удосконалені окремі методи лікування та профілактики флюорозу зубів, карієсу, пульпіту, періодонтиту, хвороб тканин пародонта, слизової оболонки порожнини рота, зокрема хронічного рецидивуючого афтозного стоматиту, трофічних виразок, передраків; уточнена клінічна діагностика, вдосконалені методи лікування і профілактика алергічних реакцій лікарських препаратів. За цими напрямками під керівництвом професора Максименка П.Т. виконано і захищено 3 докторські (Мащенко І.С., Ніколішин А.К., Петрушанко Т.О.) і 24 кандидатські дисертації (Аніщенко Р.І., Артюх В.М., Богашов Б.І., Буров В.М., Гунченко Л.С., Дубовая Л.І., Ігнатищева Л.М., Кастеллі О.Ю., Кіндій Д.Є., Коздоба А.О., Лісєв І.М., Луговська К.О., Муратова М.Т., Ніколішин А.К., Паламарчук Ю.М., Павленко Л.Г., Почтарьова Н.С., Сидорова Л.І., Челяпін О.О., Петрушанко Т.О., Брегадзе О.О., Даценко В.Я., Марченкова Е.С., Павлоцька Л.Ф.). Нині його учні керують кафедрами, мають особисті наукові школи.

Професор П.Т.Максименко був висококваліфікованим науковцем. Він автор понад 225 наукових праць. Його останні наукові публікації у фахових журналах були присвячені діагностиці захворювань слизової оболонки порожнини рота, діагностичним ускладненням і помилкам, педагогічним і клініко-психологічним аспектам підготовки лікаря-стоматолога. Широко відомі його наукові праці про хвороби слизової оболонки порожнини рота [1; 2].

Особливий напрям у дослідженнях П.Т.Максименка займала алергологія в стоматології, оскільки лікарям-стоматологам доводилося стикатися з ускладненнями лікарської терапії, що зумовлено як зрос-

таючою кількістю застосовуваних лікарських засобів, так і недостатньо обґрунтованим безконтрольним використанням ліків. Була організована система диспансеризації пацієнтів, алергологічний кабінет при Полтавській обласній стоматологічній поліклініці, розроблені алгоритми обстеження, лікування і нагляду за хворими. Рекомендована схема профілактичних заходів. У 1979 р. на базі академії була проведена I Всесоюзна конференція «Алергологія в стоматології».

Нинішні лікарі-стоматологи недостатньо ознайомлені з розділом алергічних хвороб, що пояснюється неповним висвітленням проблеми в стоматологічній літературі. Вельми актуальним і своєчасним стало видання у 2001 р. посібника П.Т.Максименка «Медикаментозна патологія в стоматології» [3]. Автором проаналізований та узагальнений багаторічний клінічний досвід застосування лікарських засобів у стоматологічній практиці. У посібнику викладені загальні аспекти побічної дії лікарських засобів (причини, механізми розвитку, загальні принципи діагностики), детально викладені окремі аспекти клініки, діагностики, лікування і профілактики побічних реакцій, токсичної, алергічної дії та кандидозів, що проявляються на слизовій оболонці порожнини рота.

Серед побічної дії лікарських засобів перше місце за частотою й тяжкістю ураження займають алергічні реакції. У 2002 р. МОЗ України спільно з АМН України видали наказ № 127/18 «Про організаційні заходи по впровадженню сучасних технологій діагностики та лікування алергічних захворювань», у якому викладені мета, завдання для керівників медичних установ та лікарів усіх лікувально-профілактичних закладів України і шляхи впровадження дієвої системи профілактики, ранньої діагностики, лікування й обліку алергічних хвороб. Усе вищевикладене спонукало П.Т.Максименка до написання в 2004 р. посібника «Побічна дія медикаментозних засобів у стоматологічній практиці» [4], в основу якого покладені багаторічні спостереження, власні та співробітників кафедр терапевтичної й післядипломної освіти лікарів-стоматологів, а також дані літератури.

Останньою працею професора Максименка П.Т. у 2011 р. став посібник «Затруднення і помилки в діагностиці заболіваний слизової оболонки порожнини рота, їх причини і профілактика» [5], який має чітку практичну спрямованість. У ньому наведені дані літератури про частоту збігів і розходження діагнозів при направленні та клінічних. У розділі власних досліджень на основі аналізу й узагальнення обстеження 851 хворого автор з'ясував загальну частоту, найвірогідніші причини помилкових діагнозів як у цілому по групах захворювань, так і по окремих нозологічних одиницях, показав їх збіг у 461 випадках (54,19%). Це зумовило необхідність уточнення номенклатури, клінічної класифікації хвороб і змін слизової оболонки та м'яких тканин ротової порожнини, яку він виніс на обговорення у 2008 р. [6].

Професор Максименко П.Т. закликав молодих лікарів-стоматологів визнавати свої недоліки в освіті,

критично ставитися до рівня власних професійних знань [5]. У своїй книзі Павло Тихонович визначив шляхи запобігання діагностичним помилкам: добрі знання нормальних клініко-анатомічних утворів на слизовій оболонці порожнини рота, губах, язичі; в системі післядипломної освіти опиратися на поглиблення і засвоєння нових досягнень у етіології та патогенезі захворювань, сучасні методи дослідження хворого, широку диференційовану діагностику хвороби; критично зіставляти дані лабораторних досліджень із симптомокомплексом хворого; формувати, безперервно розвивати і вдосконалювати клінічне мислення біля крісла хворого на основі критичного аналізу власного досвіду, використовуючи методи самоосвіти, досвід своїх учителів на клінічних розборах, клінічних і науково-практичних конференціях.

У формулюванні діагнозу мають бути визначені: а) конкретна нозологічна одиниця – хвороба; б) компоненти діагнозу: етіологічний, патогенетичний, морфофункціональний; в) топика ураження (гінгівіт, стоматит, глосит і т.д.); г) стадія захворювання (продромальна, розпал хвороби, клінічне одужання); д) перебіг хвороби – гострий, хронічний, загострення, ускладнення, а також фон, на якому вона розвивається.

Як висококваліфікований педагог і методист, професор П.Т.Максименко на високому науково-теоретичному рівні читав лекції та проводив семінарські заняття, тісно пов'язував їх із практикою, сприяв формуванню кваліфікованих лікарів. Він проявляв високу вимогливість до себе й оточення, надавав велику допомогу молодим викладачам у засвоєнні й поглибленні необхідних знань.

Професор П.Т.Максименко брав активну участь у адміністративній та громадській роботі академії: з 1968 р. очолював Полтавське обласне наукове об'єднання стоматологів, з 1970 по 1987 рр. – член правління Всесоюзного наукового об'єднання стоматологів, з 1975 по 1995 рр. – член Президії Республіканського наукового товариства стоматологів України. Під керівництвом П.Т.Максименка активно працювала РПК "Стоматологія". Він був членом апробаційної та спеціалізованої вченої ради, педради всесоюзного журналу "Стоматологія", редколегії міжвідомчої республіканської збірки "Терапевтична стоматологія", науковим редактором 3-х збірників Харківського і Полтавського стоматологічних інститутів, науковим редактором журналу "ДентАрт".

За добросовісне, творче служіння своїй спеціальності П.Т.Максименко був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, Почесною грамотою Верховної Ради УРСР, знаком "Відмінник охорони

здоров'я", а як учасник бойових дій у Великій Вітчизняній війні – орденами і багатьма медалями.

До останніх днів життя і роботи Павло Тихонович був професором кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів, надавав консультативну допомогу співробітникам кафедри у виконанні наукових робіт. Тема його наукових досліджень отримала свій подальший розвиток. Так, на кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів із 2011 року працює обласний науково-практичний центр захворювань слизової оболонки порожнини рота, співробітники кафедри публікують наукові статті у фахових журналах та видають монографії [7;8].

Ніби за спадком, разом із орфографічним коренем прізвища Павлові Тихоновичу передалося прагнення до максимуму. Він вимагав від себе й людей, які його оточували, МАКСИМУМУ: в роботі, науці, навчанні, відданості сім'ї та Батьківщині.

Література

1. Максименко П.Т. Заболевания слизистой оболочки полости рта / П.Т.Максименко, О.Ю.Костели, Т.П.Скрипникова.- К.:Хрещатик, 1998.- 188 с.
2. Максименко П.Т. Затруднения и ошибки в диагностике заболеваний слизистой оболочки полости рта / П.Т.Максименко, Д.Е.Киндий, Т.П.Скрипникова // Український стоматологічний альманах.– 2002.- №4.- С. 49-53.
3. Максименко П.Т. Медикаментозная патология в стоматологии / П.Т. Максименко.- Полтава, 2001.- 138 с.
4. Максименко П.Т. Побічна дія медикаментозних засобів у стоматологічній практиці / П.Т.Максименко.- Полтава, 2004.- 180 с.
5. Максименко П.Т. Затруднения и ошибки в диагностике заболеваний слизистой оболочки полости рта, губ, языка / Максименко П.Т., Шейко А.П. - Полтава, 2012.- 120 с.
6. Максименко П.Т. Номенклатура, клиническая классификация болезней, изменений слизистой оболочки полости рта, губ и языка / П.Т.Максименко, Т.П.Скрипникова, Т.А.Хмель // Український стоматологічний альманах.– 2008.– №4.
7. Індивідуальні та вікові клініко-морфологічні особливості слизової оболонки органів ротової порожнини: навч. посіб./[Скрипников П.М., Скрипнікова Т.П., Шинкевич В.І., Товма В.В.].- Полтава, 2016.- 102 с.
8. Скрипникова Т.П. Дифференциальная диагностика пузырьно-сосудистого синдрома слизистой оболочки полости рта / Т.П.Скрипникова, Л.Я.Богашова, Т.А.Хмель // Український стоматологічний альманах.– 2017.- №2.- С. 13-16.

**Стаття надійшла
27.02.2018 р.**

Резюме

Охарактеризований внесок професора Максименка П.Т. у розробку актуальних питань профілактики і лікування основних стоматологічних хвороб. Особлива увага приділяється виданим посібникам з алергології в стоматології, медикаментозній патології, утрудненням і помилкам у діагностиці хвороб слизової оболонки порожнини рота.

Ключові слова: Максименко, наука, стоматологія.

Резюме

Представлен вклад профессора Максименко П.Т. в разработку актуальных вопросов профилактики и лечения основных стоматологических болезней. Особое внимание уделяется выданным руководствам по алергологии в стоматологии, медикаментозной патологии, затруднениям и ошибкам в диагностике болезней слизистой оболочки полости рта.

Ключевые слова: Максименко, наука, стоматология.

UDC 378.2:616.31

SCIENTIFIC CONTRIBUTION OF PROFESSOR MAKSIMENKO PAVLO TIKHONOVICH

P.M. Skripnikov, T.P. Skripnikova, T.A. Khmil,
HSEEU "Ukrainian Medical Stomatological Academy", Poltava

Summary

The contribution of Prof. P.T. Maksymenko in the development of topical issues of prevention and treatment of major dental diseases was enormous. Particular attention is paid to published manuals on allergology in dentistry, medical pathology, difficulty and errors in the diagnosis of diseases of the mucous membrane of the oral cavity.

Key words: Maksymenko, science, dentistry.